

Opeřený posel pravěku

V bažinách a mangrovech Amazonie našel bezpečný domov pták hoacin chocholatý. Jeho původ je natolik záhadný, že ho nedokázaly odhalit ani moderní analýzy DNA. Proč mají jeho mláďata drápy a jak to, že tento pták páchne už při trávení potravy?

VLADIMÍR SOCHA

Koncem jurského období, tedy v době nadvlády dinosaurů, žil na území dnešního Bavorska známý prapták *Archaeopteryx lithographica*, který je často zmiňován jako příklad přechodného evolučního článku mezi plazy a ptáky. Mezi starobylé znaky tohoto dávného tvora patřily kromě ozubených čelistí a dlouhého ocasu také drápy na předních končetinách, které se u dnešních ptáků již prakticky nevyskytují. Přesněji řečeno, nevyskytují s jedinou výjimkou, kterou představuje právě pozoruhodný hoacin.

ZÁHADNÝ PŮVOD

Hoacin chocholatý (*Opisthocomus hoazin*) je zvláštním druhem tropického ptáka, o jehož přesném systematickém zařazení se dodnes vedou vášnivé spory (větší jasno do této problematiky zatím nevnasly ani analýzy DNA). Je obyvatelem bažinatých pralesů a mangrovových porostů v deltách jihoamerických řek Amazonky a Orinoka. V současnosti je tento druh jediným zástupcem svého rodu a ten je zároveň jediným žijícím taxonem celé čeledi Opisthocomidae. Předpokládá se, že tato skupina může být příbuzná kurovitým ptákům, tedy řádu Galliformes.

Hoacin byl popsán německým zoologem Philippem L. S. Müllerem již v roce 1776. Vzhledem ke svému nejasnějšímu vývojovému původu a některým velmi archaickým znakům byl odedávna považován za jakéhosi „posla pravěku“ nebo také „živoucí fosílii“. Dříve byl dokonce pokládán za přímého potomka zmíněného archeopteryxe, a tím také za nejpr-

mitivnějšího příslušníka ptačí říše na světě. Dnes jsou ornitologové i paleontologové podstatně strážlivější, přesto můžeme konstatovat, že hoacin je bezpochyby skutečnou přírodní raritou.

EVOLUČNÍ DRÁPY MLÁĐAT

Nejčastěji zmiňovaným znakem tropického ptáka je dvojice drápků na předních končetinách, které se vyskytují pouze u mláďat. Těm pomáhají ve šplhání po kmenech stromů, což může být životně důležitá adaptace v období, kdy ještě mládě nedokáže létat. Předpokládá se, že strategií pro přežití je skok mláděte z hnízda v případě ohrožení. Po dopadu do vody nebo větvi se pak díky drápkům dokáže znovu vyšplhat nahoru a na rozdíl od většiny jiných ptačích mláďat tak přežít. V rozporu s původními myšlenkami však tento znak nepředstavuje dědictví po nejstarších praptácích z druhohorní éry, nýbrž evoluční novinku až z mnohem pozdější doby.

Hoacinové jsou poměrně hluční ptáci, kteří vydávají celou sérii poněkud

chraplavých zvuků, z nichž některé bývají popisovány jako těžký kuřácký kašel. Hlavní složkou hoacinovy potravy jsou listy a menší měrou také ovocné plody stromů, rostoucích v příslušných oblastech jeho výskytu.

PÁCHNOUCÍ PTÁK

Dalším unikátním znakem hoacina je také jeho trávicí systém, který využívá k rozkladu potravy bakteriální fermentaci ve voleti (rozšířené části jícnu). To je proto natolik zvětšené, že dokonce omezuje prostor pro letací svaly a hřeben prsní kosti, což se negativně odráží v leteckých schopnostech hoacinů. Výsledkem chemických pochodů trávicího systému je intenzivní hnilobný zápach, který dal tomuto zástupci ptačí říše anglickou přezdívku „stinkbird“ („páchnoucí pták“). Díky tomu jsou hoacinové loveni pro maso prakticky jen v případech největší nouze. Podobným způsobem rozkládají potravu ve svém batoru také přežvýkavci, u ptáků jde však o jedinečný případ. «

FOTO: SHUTTERSTOCK